

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Χρήστος Σταϊκούρα και Μιχάλης Στέλιαρος
Υποψηφίων Διδακτόρων City University Business School, London

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει παρουσιάσει σημαντική ανάπτυξη την τελευταία δεκαετία. Στο ευρύτερο χρηματοπιστωτικό σύστημα, οι εμπορικές τράπεζες κατέχουν δεσπόζουσα θέση αφού αποτελούν τον κύριο χρηματοδότη της εθνικής οικονομίας. Ο ανταγωνισμός όμως στην ελληνική τραπεζική αγορά έχει οξυνθεί, εξαιτίας κυρίως της απελευθέρωσης και απορύθμισης των αγορών, των τεχνολογικών βελτιώσεων και της εισόδου στην τραπεζικές εργασίες μη-τραπεζικών οργανισμών (αποδιαφεσολάβηση-disintermediation). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται απαραίτητος ο προσδιορισμός των παραγόντων που επιδρούν στην κερδοφορία των τραπεζών στο καινούργιο οικονομικό περιβάλλον.

Οι παράγοντες αυτοί είναι ενδογενείς και εξωγενείς. Οι ενδογενείς παράγοντες σχετίζονται με αποφάσεις των διοικήσεων των τραπεζών όπως είναι η κεφαλαιακή δομή αυτών των οργανισμών, το επίπεδο κινδύνου των εργασιών τους, ο βαθμός ρευστότητας κ.ά.

Πολλές εργασίες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το ιδιοκτοιακό καθεστώς μπορεί να επιδράσει στην κερδοφορία των τραπεζών. Σύμφωνα με αρκετούς από τους μελετητές οι κρατικές τράπεζες είναι λιγότερο κερδοφόρες σε σχέση με τις ιδιωτικές (σε όρους οικονομετρικούς υπάρχει αρνητική συσχέτιση κρατικής ιδιοκτησίας και κερδοφορίας) [Short (1979),

Οχι πολλά χρόνια πριν η κύρια επιλογή των τραπεζών ήταν η ανάπτυξη μέσω της μεγέθυνσης των στοιχείων του ενεργυτικού τους. Σήμερα οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στην αύξηση της κερδοφορίας. Η εξέταση των παραγόντων που προσδιορίζουν την κερδοφορία των τραπεζών έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον πολλών μελετητών στη σύγχρονη τραπεζική βιβλιογραφία. **Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να συνεισφέρει στην έρευνα των προσδιοριστικών παραγόντων που επιδρούν στην κερδοφορία των ελληνικών εμπορικών τραπεζών την τελευταία δεκαετία.**

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ

Bourke (1989), Marriot και Molyneux (1991), Molyneux (1993)] επειδή οι πρώτες μπορεί να δίνουν έμφαση σε στρατηγικές διαφορετικές από τη μεγιστοποίηση των κερδών. Οι Molyneux και Thornton (1992), και Abdula (1994) έχουν καταλήξει σε αντίθετα αποτελέσματα. Η ερμηνεία στηρίζεται στην παραδοχή

ότι οι κρατικές τράπεζες μπορούν να έχουν μικρότερη κεφαλαιακή βάση σε σχέση με τις ιδιωτικές τράπεζες αφού η κυβέρνηση διασφαλίζει τη λειτουργικότητα και φερεγγυότητά τους. Κλασικό παράδειγμα η κυριαρχία των κρατικών τραπεζών στη Γερμανία, που έχει αποθαρρύνει την εκδίλωση φαινομένων ανταγωνισμού οδηγώντας σε μειωμένα επίπεδα ζημιών από επισφαλή δάνεια και επομένως υψηλότερη κερδοφορία.

Το **μέγεθος** της τράπεζας φαίνεται να είναι ένας επίσης προσδιοριστικός παράγοντας. Παλαιότερες εργασίες, που πραγματοποιήθηκαν κυρίως στις ΗΠΑ, δείχνουν ότι δεν υπάρχουν οικονομίες κλίμακας στις μεγαλύτερες σε μέγεθος τράπεζες αλλά μόνο στις μικρότερες [Short (1979), Clark (1988), Noulas (1990), Boyd and Graham (1991)]. Πιο πρόσφατες εργασίες δείχνουν τα επίπεδα μεγέθους για την ύπαρξη οικονομιών κλίμακας να είναι υψηλότερα κυρίως λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας και της απελευθέρωσης των αγορών. Στις διάφορες μελέτες, συνήθως, χρησιμοποιείται η λογαριθμική μορφή των στοιχείων του ενεργητικού επειδή η σχέση τραπεζικού μεγέθους και κερδοφορίας είναι μη γραμμική [Noulas (1990), Boyd and Rhoades (1993), Miller and Noulas (1997)].

Ο **δείκτης κεφαλαίων** (capital ratios), που είναι βασικό μέγεθος για τη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών και της ικανότητάς τους να αντλούν φθηνότερα κεφάλαια φαίνεται πως σχετίζεται θετικά με την κερδοφορία [Bourke (1989), Molyneux and Thornton (1992), Berger (1995)].

Ο **δείκτης ρευστότητας** (liquidity ratio) που μετρά την ικανότητα μιας τράπεζας να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της φαίνεται πως επίσης επηδρά στην κερδοφορία τους, αν και υπάρχει αμφιβολία για την κατεύθυνση της επίδρασης. Οι Molyneux και Thornton (1992), και Abdula (1994) βρίσκουν αρνητική συσχέτιση του δείκτη ρευστότητας με την κερδοφορία. Ο Bourke (1989) καταλαγεί στο αντίθετο αποτέλεσμα. Πρέπει να τονισθεί ότι τραπεζικοί οργανισμοί σε κάποιες χώρες (πχ Γερμανία) διατηρούν “λανθάνον αποθεματικό”⁽¹⁾ που το χρησιμοποιούν για να εξομαλύνουν προβλέψεις και κέρδη.

Η **πιστοληπτική ικανότητα** της τράπεζας σχετίζεται με την ποιότητα της σύνθεσης του ενεργητικού τους και την πιθανότητα αδυναμίας πληρωμής των υποχρεώσεων. Αναλυτές συχνά υποστηρίζουν ότι η υπερβολική έκθεση σε δάνεια ακίνητης περιουσίας και καπακευαστικά δάνεια μπορεί να ευθύνεται για τη χαμηλή κερδοφορία πολλών τραπεζών, καθώς σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας (Basle Committee) αυτά έχουν και τον υψηλότερο δείκτη κινδύνου. Σε κάθε περίπτωση ουσωρευμένες ζημιές από δανειοδοτήσεις έχουν μειώσει τη μέση κερδοφορία πολλών ευρωπαϊκών τραπεζών [Duca and McLaughlin (1990), Miller and Noulas (1997)].

Οι εξωγενείς παράγοντες σχετίζονται με μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο αναπτύσσουν δραστηριότητα οι εμπορικές τράπεζες όπως το επίπεδο και η μεταβλητότητα επιτοκίων και πληθωρισμού κ.ά.

Η επίδραση στη λειτουργία και κερδοφορία των τραπεζών της ύπαρξης ρυθμίσεων (regulation) έχει εξετασθεί από τους Emery (1971), Jordan (1972), Tuccillo (1973), και Edwards (1977). Τα στοιχεία υποστηρίζουν την άποψη ότι στοιχεία όπως το ύψος των υποχρεωτικών καταθέσεων στην κεντρική τράπεζα, οι περιορισμοί στη διαμόρφωση επενδυτικών χαρτοφυλακίων κ.ά. επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζών.

Η επίδραση των **επιτοκίων της αγοράς** στην κερδοφορία των τραπεζών έχει προκαλέσει αυξημένο ενδιαφέρον μελέτης από οικονομολόγους και ερευνητές λόγω της αυξημένης μεταβλητότητάς τους και των χαμηλών επιπέδων τους στο σημερινό παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον. Στις μελέτες αυτές το επίπεδο των επιτοκίων χρησιμοποιείται ως προσδιοριστικός παράγοντας της έλλειψης κεφαλαίου. Οταν το κεφάλαιο είναι οπάνιο, το κόστος χρήματος είναι υψηλό, κάτι που επηδρά στα επίπεδα των επιτοκίων της αγοράς. Αρχικά ο Samuelson (1945) είχε επονημάνει ότι η αποδοτικότητα του τραπεζικού συστήματος ενισχύεται από μία αύ-

⁽¹⁾ Προέρχεται είτε από υποτίμηση στοιχείων του ενεργητικού, είτε από εικονική αύξηση του παθητικού και για το λόγο αυτό δεν γίνεται εμφανές στον ιοολογισμό.

ξην των επιτοκίων, η δε κερδοφορία των εμπορικών τραπεζών επικρατεί αυτής των τραπεζών καταθέσεων ταμευτηρίου. Πολλές, πιο πρόσφατες μελέτες επιβεβαιώνουν τη θετική σχέση επιτοκίων και τραπεζικής κερδοφορίας [Short (1979), Hancock (1985), Bourke (1989), και Molyneux and Thornton (1992)].

Ο **πληθωρισμός**, δηλαδή η αύξηση στα επίπεδα των τιμών, επιδρά στην κερδοφορία των τραπεζών μέσω της αύξησης των λειτουργικών εξόδων, της ανάγκης για αύξηση των προβλέψεων και της μεταβλητότητας επιτοκίων και συναλλαγματικών ιοσιτιμών. Εκτός δύμως από τα επίπεδα του πληθωρισμού σημαντικός παράγοντας είναι και η μεταβλητότητά του καθώς επιφέρει σημαντικές δυσκολίες στην εκτίμηση των δανειακών αποφάσεων (ένας δανειακός διακανονισμός που λειτουργεί σε αναμενόμενα επίπεδα πληθωρισμού μπορεί να μετατραπεί σε οριακό εάν ο πληθωρισμός είναι απροσδόκιτα χαμηλός και τα επιτόκια υψηλά). Ο Revell (1980) έχει επισημάνει ότι οι μεταβολές στην κερδοφορία των τραπεζών μπορούν να ερμηνευθούν από το υφιστάμενο επίπεδο πληθωριστικών τιμών. Οι Kessel and Alchian (1962), Alchian and Allen (1972), και Santoni (1986) υποστηρίζουν ότι ο πληθωρισμός επιφέρει απώλειες πλούτου στις τράπεζες από τη στιγμή που κάθε τραπεζικός οργανισμός είναι καθαρός νομιμοτικός πιστωτής (*net monetary creditor*), δηλαδή τα νομιμοτικά στοιχεία ενεργητικού υπερέχουν των νομιμοτικών υποχρεώσεων. Ο πληθωρισμός μεταβιβάζει πλούτο από τους νομιμοτικούς πιστωτές στους νομιμοτικούς χρεωστές. Μέσω του μηχανισμού διαμόρφωσης των ονομαστικών επιτοκίων. Η μείωση της πραγματικής αξίας των νομιμοτικών υποχρεώσεων αποτελεί πραγματική απώλεια για τους πιστωτές. Σε περίπτωση αύξησης του πληθωρισμού οι τράπεζες απολαμβάνουν υψηλότερα κέρδη από τις καταθέσεις των πελατών (καθώς η πραγματική τους αξία μειώνεται), αλλά χάνουν περιοστότερο προς τα πρόσωπα που είναι χρεωμένα στην τράπεζα. Η αύξηση των τιμών συνεπώς οδηγεί σε μείωση της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού σε μεγαλύτερο βαθμό από τη μείωση της αξίας των στοιχείων του παθητικού. Από την άλλη πλευρά, άλλες μελέτες έχουν καταλήξει σε μία θετική σχέση πληθωρι-

σησης και κερδοφορίας πχ Bourke (1989).

H παρούσα εργασία βασίζεται στις οικονομικές εκθέσεις των εμπορικών τραπεζών όπως αυτές κατα-

ΜΟΝΤΕΛΟ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

γράφονται στη βάση δεδομένων Bankscope που παρέχει η εταιρεία αξιολόγησης Fitch-IBCA. Η εταιρεία είναι μία από τις πλέον αξιόπιστες εταιρείες αξιολόγησης τραπεζικών οργανισμών παγκοσμίως (όπως η Moody's, Standard & Poor κ.ά.). Αρκετοί μελετητές καταφεύγουν στα στοιχεία της εταιρείας για την παροχή διαφόρων μεγεθών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Τα δεδομένα [panel data (time series cross sectional analysis)] καλύπτουν τη χρονική περίοδο από το 1991 έως το 1998 σε ετήσια βάση, ενώ οι λογαριασμοί χρίσεως έχουν ενοποιηθεί στην τελευταία ημέρα κάθε χρόνου. Το δείγμα αποτελείται από δεκαεπτά (17) εμπορικές τράπεζες που λειτουργούσαν στην Ελλάδα το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και για τις οποίες η συγκεκριμένη βάση δεδομένων παρέχει τα απαραίτητα στοιχεία. Η επεξεργασία των δεδομένων έχει γίνει στο στατιστικό πακέτο επεξεργασίας δεδομένων E-Views.

Η μεγάλη πλειοψηφία των προηγούμενων εργασιών που εξετάζουν την κερδοφορία των τραπεζών χρησιμοποιούν τη μέθοδο της γραμμικής πολλαπλής παλινδρόμησης (multiple regression) κατά τη διαδικασία εκτίμησης των προσδιοριστικών παραγόντων διαμόρφωσης της κερδοφορίας στο τραπεζικό σύστημα [Haslem (1968), Fraser και Rose (1971), Short (1979), Bourke (1988), Molyneux και Thornton (1992), Berger (1995), Alexalis, Thomadakis και Xanthakis (1995)]. Η εκτίμηση των παραμέτρων της παλινδρόμησης του δείγματος στηρίζεται στη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (least square method). Η στοχαστικότητα του υποδείγματος, με δεδομένο ότι στο χώρο της οικονομικής είναι αδύνατο να συμπεριλάβει κανείς σε ένα υπόδειγμα όλους τους παράγοντες που προσδιορίζουν τη συμπεριφορά ενός οικονομικού φαινομένου, καλύπτε-

ται με τη χρήση στοχαστικής μεταβλητής (υπόλοιπα residuals).

Η εξαρτημένη μεταβλητή απεικονίζει την κερδοφορία των τραπεζών. Συνίθως η κερδοφορία μετρέται ως απόδοση επί του ενεργητικού (return on assets) ή απόδοση επί των ιδίων κεφαλαίων (return on equity). Στην παρούσα εργασία θα γίνει χρήση και των δύο δεικτών κερδοφορίας.

Ο λόγος των αποθεματικών για δανειακές επιοφάλειες προς τα δάνεια (Loan Loss Reserves/Loans [LLR]) χρησιμοποιείται ως δείκτης για την πιστοληπτική ικανότητα των τραπεζών. Κρίνεται αναγκαία η εκτίμηση της οικονομικής επιφράνειας και φερεγγυότητας μιας τράπεζας καθώς και της συνέπειάς της στην εξόφληση των οφειλών. Ο λόγος ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού (Equity/Total Assets [ETA]) χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας μιας τράπεζας. Ο λόγος των δανείων προς το σύνολο του ενεργητικού (Loans/Total Assets [LA]) χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό του κινδύνου ρευστότητας μιας τράπεζας (εμφανίζεται όταν υπάρχει ετεροχρονισμός απαιτήσεων και υποχρεώσεων). Ο έλεγχος της σημαντικότητας του ιδιοκτησιακού καθεστώτος (Ownership [OWN]) της τράπεζας πραγματοποιείται με τη βοήθεια εικονικής μεταβλητής που λαμβάνει την τιμή 0 εάν η τράπεζα είναι κρατική και την τιμή 1 εάν η τράπεζα είναι ιδιωτική.

Οι εξωγενείς παράγοντες που χρησιμοποιούνται είναι το επίπεδο του πληθωρισμού (Inflation [INF]), το επίπεδο των επιτοκίων (Level of Interest Rates [DIR]) και η μεταβλητότητά τους (Change of Interest Rates [CIR]), και τέλος οι συναλλαγματικές ισοτιμίες με μονάδα βάση το αμερικανικό δολάριο (Exchange Rates [ER]).

Αρχική οικονομετρική ανάλυση η οποία πραγματοποιήθηκε έδειξε ότι υπάρχει ιοχυρή ουσχέτιον μεταξύ κάποιων ανεξάρτητων μεταβλητών όπως είναι του πληθωρισμού με το επίπεδο των επιτοκίων, καθώς και της μεταβολής του επιπέδου των επιτοκίων με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Λόγω της αναξιοπιστίας των στατιστικών αποτελεομάτων στην περίπτωση εισαγωγής στο ίδιο οικονομετρικό μοντέλο ουσχετιζόμενων ανε-

ξάρτητων μεταβλητών κανένα από τα παραπάνω ζεύγη μεταβλητών δεν εμφανίζεται ταυτόχρονα στην ανάλυση. Συγκρίθηκε η ερμηνευτική δύναμη (explanatory power) των μοντέλων όταν γίνει χρήση του πληθωρισμού ή των επιτοκίων ως μία από τις ανεξάρτητες μεταβλητές και παρατηρήθηκε πως τα μοντέλα παρουσιάζουν την ίδια ικανότητα. Εποι, έχει γίνει η επιλογή να χρησιμοποιηθεί ως ανεξάρτητη μεταβλητή ο πληθωρισμός.

Το μοντέλο συνεπώς που χρησιμοποιήθηκε έχει την ακόλουθη μορφή:

Οπου C είναι μία σταθερά, b_i οι παράμετροι των μεταβλητών και u το υπόλοιπο (residual) της συναρτίσεως.

$$ROA \text{ (ή ROE)} = C + b_1 \text{ OWN} + b_2 \text{ LLR} + b_3 \text{ LA} + b_4 \text{ INF} + b_5 \text{ ETA} + b_6 \text{ ER} + u$$

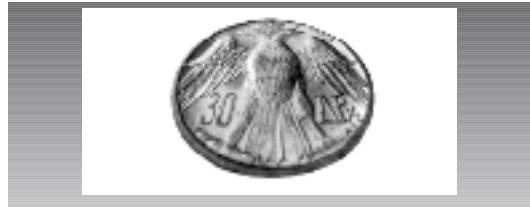
Η χρήση των ROE και ROA ως εξαρτημένες μεταβλητές και τα αντίστοιχα μοντέλα που έχουν χρησιμοποιηθεί περιέχουν ένα βαθμό ετεροσκεδαστικότητας (heteroscedasticity), για τον οποίο όμως εξα-

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ντλίθηκαν όλες οι απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες (White correction for heteroscedasticity) που απαιτούνται για τον προσδιορισμό της σημαντικότητας των ανεξάρτητων μεταβλητών.

Στον ακόλουθο πίνακα γίνεται η εκτίμηση των προσδιοριστικών παραγόντων που επέδρούν στην κερδοφορία των τραπεζών τη χρονική περίοδο 1991-1998.

Ο συντελεστής προσδιορισμού της παλινδρόμησης (το R-τετράγωνο – R-square) χρησιμοποιείται ως μέτρο του βαθμού επίδρασης της μεταβλητής ανεξάρτητων μεταβλητών επί της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής της παλινδρόμησης (ουσχέτιος

Μεταβλοτή	Συντελεστής	Τυπικό Σφάλμα	t-statistic	Πιθανότητα
OWN	-19,30441	10,23456	-1,886198	0,0624
LLR	-6,395792	3,591468	-1,780830	0,0782
LA	-0,374866	0,218397	-1,716442	0,0894
INF	-1,828614	0,810995	-2,254779	0,0265
ETA	0,3069410	0,668821	0,458928	0,6474
ER	0,4588576	0,446568	1,027520	0,3069
C	64,894170	16,01992	4,050842	0,0001

Εξαρτημένη μεταβλοτή: ROE
R - τετράγωνο: 0,208711

Μεταβλοτή	Συντελεστής	Τυπικό Σφάλμα	t-statistic	Πιθανότητα
OWN	-0,652490	0,386341	-1,688897	0,0947
LLR	-0,219264	0,100720	-2,176972	0,0321
LA	-0,037229	0,014913	-2,496313	0,0143
INF	-0,109439	0,046870	-2,334961	0,0217
ETA	0,051907	0,057916	0,896248	0,3725
ER	0,019017	0,022431	0,847779	0,3988
C	3,702283	1,160119	3,191296	0,0019

Εξαρτημένη μεταβλοτή: ROE
R - τετράγωνο: 0,174959

μεταξύ της μεταβλοτότητας της εξαρτημένης μεταβλοτής και της μεταβλοτότητας των ανεξάρτητων μεταβλοτών). Στην περίπτωση του ROE το R-τετράγωνο είναι περίπου 21% ενώ για το ROA το ποσοστό αντίστοιχα είναι 17,5%. Συνεπώς οι χρησιμοποιούμενες ανεξάρτητες μεταβλοτές ερμηνεύουν ακριβέστερα τη μεταβλοτότητα του ROE παρά την αντίστοιχη του ROA.

Ο έλεγχος της εκτιμήσεως των παραμέτρων του υποδείγματος γίνεται με τη βοήθεια των t κατανομών. Και στις δύο περιπτώσεις (ROE και ROA) οι μεταβλοτές που βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές για την ερμηνεία της κερδοφορίας των τραπεζών είναι ο πληθωριομός, το ιδιοκτησιακό καθεστώς, ο λόγος των αποθεματικών για δανειακές επισφάλειες προς το σύνολο των χορηγούμενων δανείων καθώς επίσης και ο λόγος δανείων προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητι-

κού. Το σημαντικό που προκύπτει από την έρευνα είναι ότι όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν αρνητική συσχέτιση με την κερδοφορία των τραπεζών. Οι μόνες μεταβλοτές που έχουν θετική συσχέτιση παρά το γεγονός ότι είναι μη σημαντικές είναι ο λόγος ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Τα πιο πάνω συμπεράσματα συνάδουν με τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Αυξημένες προβλέψεις για επισφαλή δάνεια οδηγούν σε μειωμένη αναμενόμενη κερδοφορία. Το αρνητικό πρόσοπο στην περίπτωση της μεταβλοτής που χρησιμοποιείται για την ερμηνεία της σημαντικότητας του ιδιοκτησιακού καθεστώτος έρχεται να επιβεβαιώσει τις νεότερες μελέτες για τη θετική συσχέτιση κρατικής ιδιοκτησίας και κερδοφορίας (επίδραση της απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος και εξυγίανσης των χαρτοφυλακίων των

κρατικών τραπεζών τα τελευταία χρόνια). Επίσης η αρνητική συσχέτιση πληθωρισμού και κερδοφορίας έρχεται να επιβεβαιώσει τα υψηλά επίπεδα κερδοφορίας των τραπεζών τα τελευταία χρόνια που ο ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα έχει μειωθεί σημαντικά.

Η παρούσα μελέτη έρχεται να καταγράψει μία σειρά από παράγοντες που επιδρούν στην κερδοφορία των τραπεζών την περίοδο 1991-1998. Από τα αποτελέσματα της έρευνας γίνεται εμφανής ο σημαντικός ρόλος τόσο ενδογενών όσο και εξωγενών παραγόντων στην κερδοφορία των τραπεζών. Σημαντικό πεδίο μελλοντικής έρευνας είναι η μελέτη της επίδρασης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

των χαμηλών επιπέδων, και με μικρή μεταβλητότητα, πληθωρισμού και της έντονης συρρίκνωσης του αριθμού των τραπεζικών οργανισμών (ιδιωτικοποιήσεις, συγχωνεύσεις) στην κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ALCHIAN, A. and KLEIN, B., 1973, On a Correct Measure of Inflation, *Journal of Money, Credit, and Banking*, Vol. 5, pp. 173-191.
2. ALEXALIS, P., THOMADAKIS, S. and XANTHAKIS, M., 1995, Bank Liberalisation and Profitability: Evidence from Greek Commercial Banks, *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, Vol. 5 (2/3), 1995.
3. BERGER, A., 1995, The Profit-Structure Relationship in Banking-Tests of Market-Power and Efficient-Structure Hypotheses, *Journal of Money, Credit, and Banking*, Vol. 27, No. 2, pp. 404-415.
4. BOURKE, P., 1989, Concentration and Other Determinants of Bank Profitability in Europe, North America and Australia, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 13, pp. 65-79.
5. FRASER, D., and ROSE, P., 1971, More on Banking Structure and Performance: The Evidence from Texas, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, Vol. VI, No. 1, pp. 601-614.
6. HASLEM, J., 1968, A Statistical Analysis of the Relative Profitability of Commercial Banks, *Journal of Finance*, Vol. 23, pp. 167-176.
7. KESSEL, R. and ALCHIAN, A., 1962, Effects of Inflation, *The Journal of Political Economy*, Vol. LXX, No. 6, pp. 521-537.
8. KWAST, M. and ROSE, J., 1982, Pricing, Operating Efficiency, and Profitability among Large Commercial Banks, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 6, pp. 233-254.
9. MILLER, S. and NOULAS, A., 1997, Portfolio Mix and Large-Bank Profitability in the USA, *Applied Economics*, Vol. 29, pp. 505-512.
10. MOLYNEUX, P., 1993, Market Structure and Profitability in European Banking, *Institute of European Finance, University College of North Wales, Research paper*, No. 9.
11. REVELL, J., 1979, Inflation and Financial Institutions, *The Financial Times Ltd.*, London.
12. SAMUELSON, P., 1945, The Effect of Interest Rate Increases on the Banking System, *The American Economic Review*, Vol. XXXV, No. 1, pp. 16-27.
13. SHORT, B., 1979, The Relation between Commercial Bank Profit Rates and Banking Concentration in Canada, Western Europe, and Japan, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 3, pp. 209-219.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΑΪΚΟΥΡΑΣ: Μηχανολόγος Μηχανικός ΕΜΠ, MBA Imperial College, Υποψήφιος Διδάκτωρ City University Business School (Department of Banking and Finance).

Μιχάλης Στέλιαρος: BA Economics and Econometrics Nottingham University, MSc Finance City University Business School, Υποψήφιος Διδάκτωρ City University Business School (Department of Accounting and Finance).